

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОТОЧНІ ВИКЛИКИ ІНСТИТУТУ ПОЛІТИЧНОЇ РЕПУТАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Шаповалова Алла Миколаївна

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри
державно-правових і гуманітарних наук
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна

Авксентьєва Анастасія Андріївна

студентка 4-го курсу спеціальність «Політологія»
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна

Анотація: У роботі аналізується Інститут політичної репутації в Україні та світі. Автори розглядають особливості функціонування Інституту політичної репутації на прикладі України та країн світу, а також оцінюють її стан та виклики під час воєнного стану. Окрему увагу приділено формуванню та руйнуванню політичної репутації.

Ключові слова: вимірювання політичної репутації, політична репутація, пропаганда, суб'єкти репутації.

Особливостями сьогодення є швидкість подій, яка показала, що на сучасному етапі політична репутація держав відіграє надважливу роль у їх зовнішній політиці. Політична репутація впливає на міждержавні стосунки, інвестиційну привабливість, економічну стабільність, можливість просування національних інтересів на міжнародній арені тощо.

Зазначимо, що термін «репутація» в науковій літературі трактується, як узагальнена думка, яка склалася про людину, організацію, соціальну групу, державу тощо, їх переваги чи недоліки, ставлення та судження громадськості щодо когось чи чогось на основі їх минулих дій. Вона формується на основі раціональних умовиводів, що призводить до високої когнітивної впевненості

щодо ознак атрибутів фокусного об'єкта.

Підкреслимо, що у політології термін «репутація» розглядається крізь призму політичних процесів. Політична репутація характеризується як стійкі ознаки індивіда, групи тощо, що сформувалися у підсвідомості соціуму на основі попередніх політичних дій носія репутації. Тобто політична репутація є результатом оцінки соціумом носія репутації, його раціоналістичні судження, переконання про нього, які базуються на перетині минулого досвіду та інформаційної асиметрії.

Суб'єктами репутації у сфері політики є: а) органи державної і місцевої влади; б) окремі політики, політичні лідери та активісти; в) політичні партії; г) громадсько-політичні організації; д) влада загалом [1, с. 39]. Політична репутація характеризується рядом ознак серед яких варто виокремити: динамічність, соціокогнітивну природу, тривалість у часовому проміжку.

Варто зауважити, що базовими поняттями репутаційного менеджменту є терміни «репутація» та «імідж». В деяких дослідженнях дані поняття стоять в одному синонімічному ряду. Однак, на нашу думку, дані поняття не варто ототожнювати. Оскільки імідж, по своїй природі, є враженням про певний політичний суб'єкт, яке легко піддається зміні, а репутація є стійким оціночним судженням та складно піддається «штучному» конструюванню.

На наш погляд, вимірювання репутації здійснюють із використанням як кількісних, так і якісних методів, які в своїй сукупності дозволяють визначити стан політичної репутації. Серед кількісних методів, які використовуються в наукових дослідженнях для вимірювання політичної репутації, варто виокремити Індекс глобальної конкурентоспроможності, Індекс ведення бізнесу, Індекс сприйняття корупції тощо. Якісними методами вимірювання політичної репутації є соціологічні опитування.

Вважаємо, що формування політичної репутації здійснюється на основі сукупної оцінки певної соціальної групи. Тому варто наголосити на тому, що окрема думка окремої людини не формує репутацію її носія. Стрижневою віссю, навколо якої формується репутація політичного суб'єкту, є інформація

та досвід. Репутація, яка сформувалася лише на основі інформаційних повідомлень, є нестійкою, оскільки в ній відсутня раціональна складова, її формування здійснювалося без включення свідомого аналізу та стійких переконань. Формування ж стійкої політичної репутації передбачає такі детермінанти, як досвід, минулі вчинки тощо.

Окрім того, процес формування і руйнування політичної репутації включає різні ефективні методи, прийоми, способи і засоби інформаційно-психологічного впливу, які впливають на підсвідомість суспільних груп. Для формування та руйнування політичної репутації використовують різні інструменти, технології та соціальні майданчики (комунікаційні осередки), які здатні тим чи іншим чином впливати на політичну репутацію носія.

Наголосимо, що використання соціальних майданчиків, як комунікативного середовища, дозволяє підсилити комунікацію політичного суб'єкта із громадянами та створити передумови покращення позитивної репутації або ж вплинути на політичну репутацію опонента. Так, у 2020 році Джо Байден переміг на виборах завдяки активному використанню соціальних мереж, де його основним тезисом було «Я не Дональд Трамп» [2]. При цьому Дональд Трамп під час передвиборчої кампанії використовував расистські тези, які негативно вплинули на його політичну репутацію.

Отже, політичну репутацію потрібно не лише формувати, але й підтримувати, адже її руйнування призводить до негативних наслідків, зокрема, зниження рейтингу політичного суб'єкта, довіри до нього тощо. Так, сьгоднішні заяви президента США Дональда Трампа щодо Володимира Путіна, Канади, Мексики можуть призвести до зниження позитивної репутації США, оскільки довгі десятиліття позитивна репутація США асоціювалася з образом «доброго поліцейського», для якого є неприйнятним військова агресія щодо незалежної країни.

Додамо, що важливою складовою політичної репутації є медіа-репутація. У зв'язку з цим зростає роль і значення ЗМІ у формуванні та руйнуванні

репутації. ЗМІ та телебачення дозволяють скоротити дистанцію між політичним суб'єктом та аудиторією, підвищити обмін інформацією.

Не буде перебільшенням наголосити, що використання інструментів ЗМІ дозволяє створити певний «позитивний образ» політичного суб'єкта, презентуючи в інформаційній площині його позитивні сторони, досягнення. Зокрема, сьогодні завдяки ЗМІ світова спільнота сприймає Україну, як військово сильну державу, що попри військові дії економічно, соціально та культурно розвивається, впроваджує реформи, а Швецію, Швейцарію як соціально-розвинені країни, і Китай, як країну вплив якої щорічно зростає.

Водночас, ЗМІ та телебачення може бути небезпечним інструментом маніпулятивного впливу на підсвідомість людей з метою руйнування політичної репутації іншого суб'єкта. Це досягається шляхом транслявання «об'єктивної» інформації задля досягнення власних цілей, «натиск» на больові точки соціуму, які провокують виникнення страху, тривоги, ненависті тощо, поширення недостовірної інформації про політичних супротивників [3, с. 207], а «нав'язна пропаганда» знижує рівень критичного мислення населення та можливість формувати альтернативну точку зору. Нарешті, такі дії мають назву «атака на репутацію». Атака на репутацію політичного суб'єкта здійснюється з метою руйнування політичної репутації конкуруючого політичного суб'єкта. Зокрема, сьогодні спостерігається агресивна атака на репутацію України зі сторони Росії. РФ транслює в міжнародний простір тези, активно використовуючи засоби ЗМІ, які мають на меті дестабілізувати позицію України на міжнародній арені та вплинути на політичні рішення наших міжнародних партнерів. Проте, важливо розуміти, що формування політичної репутації є довготривалим і складним процесом. Україна довгий час вважалася маловідомою країною з негативною репутацією. І саме, негативний статус політичної репутації нашої держави постійно «підкріплювався» різними корупційними скандалами, висвітленням некомпетентних урядовців, недостатньої прозорості органів влади, нестабільного законодавства тощо, а також постійними атаками на репутацію зі сторони Росії, яка транслювала у

міжнародну свідомість тезис про Україну, як «failed state» («країну, що не відбулась»). Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України, наша держава продемонструвала, що Україна є країною, яка прагне до покращення. Про це власне свідчать дані низки авторитетних досліджень: покращення позицій України в рейтингу Індексу м'якої сили (44 місце в рейтингу станом на 2024 рік), Індексу демократії (87 місце станом на 2023 рік), Індексу інвестиційної привабливості (2,49 станом на 2024 рік) [4;5].

В той же час, відзначимо, що згідно з Індексом сприйняття корупції, у 2024 році наша держава втратила позиції в антикорупційній боротьбі, набравши 35 балів зі 100 можливих [6]. Такий неоднозначний результат свідчить про те, що Україні слід активно продовжувати працювати над нагальними питаннями, серед яких корупція є особливо важливою проблемою. Однак не можемо не згадати і про визнання Президента України Володимира Зеленського «людиною року» у 2022 році та активну роботу дипломатичного фронту на користь держави [7, с. 382]. Україна різними шляхами намагається дбати сьогодні про свою політичну репутацію на міжнародній арені, дотримуючись міжнародних норм та договорів. І насамкінець, слід зазначити, що наразі Інститут політичної репутації в Україні перебуває поки що на стадії формування. Попри значні кроки, здійснені для його зміцнення, політична стабільність країни залишається вразливою. У міжнародному медіапросторі зберігається низка негативних наративів про Україну, зумовлених діяльністю окремих політиків, корупційними скандалами та певними обмеженнями прав і свобод громадян. Такі аспекти формують неоднозначний імідж держави у світовій спільноті. Додатковим чинником, що впливає на політичну репутацію України, є систематична дезінформація з боку російської пропаганди, спрямована на підрив міжнародного авторитету країни. У цьому контексті формування ефективного Інституту політичної репутації потребує запровадження нових стратегій, що базуються на досвіді провідних демократичних держав. Наприклад, Швеція та Німеччина сформували образи політичної стабільності й демократичного розвитку, Естонія – прозорості

влади, а США – політичного впливу. Це стало можливим завдяки діяльності інформаційних бюро та комплексному підходу до формування національного іміджу. Наостанок, для України критично важливо адаптувати ці практики, зосереджуючись на створенні позитивного іміджу та міжнародного сприйняття держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Голішевська А. В. Соціокультурні чинники формування політичної репутації в контексті демократичного розвитку українського суспільства: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.03. Київ, 2021. 225 с.
2. Healy K. The Politics of Disorder. 2020. URL: <https://crookedtimber.org/2020/06/03/the-politics-of-disorder/> (дата звернення: 04.03.2025)
3. Приймач А. В. Методологія вивчення інфраструктури чорного піару в контексті політичного процесу. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. С. 207 – 211. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/50_2024/36.pdf (дата звернення: 04.03.2025)
4. Гончаренко А. Україна у світових рейтингах – 2023: що змінилось під час війни. 2023. URL: <https://weukraine.tv/top/ukrayina-u-svitovyh-rejtyngah-2023-shho-zminylos-pid-chas-vijny/> (дата звернення: 04.03.2025)
5. Звіт про сприйняття України у світі 2023 від BRAND UKRAINE. 2024. URL: <https://brandukraine.org.ua/uk/news/zvit-pro-sprijnyattya-ukrayini-u-sviti-2023-vid-brand-ukraine/> (дата звернення: 04.03.2025)
6. Україна в Індексі сприйняття корупції – 2024. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 04.03.2025)
7. Шаповалова А. М., Новаленко Я. В. Ефективність роботи державних інституцій України з початку та під час агресії РФ. *International scientific innovations in human life: The 13 th International scientific and practical conference*. Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2022. С. 377-385.